

is. Itt van pl. Arnold Zweig: A verduni csata. Ez is háború, meg Barbusse: A tűz. Ezek jók is.

— Német mi?! Nem kartársam, nem szeretem a németeket. Ők okozták a világháborút is, ahol a szegény embernek annyit kellett szenvednie... Ja, hogy a másik francia! Igen, jó a francia irodalom, de én nem szeretem a franciákat. Tudja azok olyan sovíniszták. Meg aztán pihenni szeretnék, kartársam, ne akármilyen bóvilit adjon nekem. Én nagyon sze-

retem a demokratikus könyveket, olvastam is egyszer ilyesmit, várjon, a címére nem emlékszem, de arról van benne szó, hogy egy orvosnak a felesége összeadja magát egy parkett-táncossal. Tudja, én demokrata vagyok, egész nap építem az üzletben a szocializmust. De este nem szeretek gondolkodni, ilyenkor egy jó, szórakoztató, de mégis komoly könyv kell! Hiszen maga tudja már, hogy milyenre gondolok!!

Szóllósy Kálmán

A LEGTÖBBET OLVASÓ VIDÉKI VÁROSOK — 80 ÉVVEL EZELŐTT

Hazánkban az első országos könyvtári adatfelvételt az 1884. évvégi állapot szerint hajtották végre. Az összesített számokból kitűnik, hogy vidéken alig működtek nyilvános könyvtárak, és a meglévőkben is ritka volt az olvasó. Az állomány összetétele és a szigorú kölcsönzési szabályok inkább elriasztották, mint vonzották az egyszerű embereket. (Akadt olyan könyvtár is, ahol a helyben olvasott kötet árát letétbe kellett helyezni.) Egy-egy adat mégis megmutatta, hogy a népben erős volt a betűhűség, s ha érdekes könyvekhez könnyen hozzájuthatott, szívesen forgatta őket.

A legforgalmasabb vidéki városi könyvtár a szombathelyi volt. Könyvállománya mindössze 2906 kötetből állott, az évi forgalom azonban elérte a 12 384 kötetet. Manapság egyáltalán nem nagy szám ez, viszont abban az időben csak a Nemzeti Múzeumi (mai Széchényi), az Egyetemi és az Akadémiai könyvtár forgalma múlta felül.

A siker okát abban kell keresnünk, hogy állományösszetételében és a kölcsönzési feltételekben a szombathelyi könyvtár állt legközelebb a mai városi könyvtárakhoz. 2906 kötetéből 1396 szépirodalmi és 500 történelmi tárgyú volt. (Ugyanakkor az összes nyilvános könyvtár 1 183 581 kötetében csupán 22 844 szépirodalmi mű akadt.) A szombathelyi könyvtárához hasonló állományösszetétel kialakításához bátorság kellett, mert a könyvtárosok a szépirodalmat olvasókról szinte megvetéssel emlékeztek meg.

A könyvtár heti két alkalommal, csütörtökön és vasárnap tartott nyitva. A

város bármely lakosa díjmentesen kölcsönözhetett belőle. Az állományról nyomtatott jegyzéket adtak közre, s azt egy-két évenként kiegészítették. A könyvtár a városi iskola helyiségében működött, Horváth János tanító kezelte évi 50 forint tiszteletdíjért.

A szombathelyi példa mutatja, hogy az igényeket figyelembe vevő könyvtárfelesztéssel már abban az időben is szép eredményeket érhetek volna el.

1884-ben a 45 697 kötetes szegedi Somogyi Könyvtár csupán 5173 kötetet kölcsönzött, illetve adott ki helybeni használatra. Ezzel a vidéki nyilvános könyvtárak sorában a második helyet foglalta el. A gyűjtemény nem sokkal előbb alakult, a közönség számára csak a felmérést megelőző évben nyitották meg. Ezért a kölcsönzőkre vonatkozóan érdemes megnézni egy későbbi kimutatást is.

1894. közepéig a feldolgozott állomány 51 470 kötetre nőtt (az 1884-es felmérés idején még sok könyv volt feldolgozatlan), s ebből egy év alatt 6846 olvasó 7139 kötetet használt. (Olvasón nyilván látogatót kell értenünk.) A könyvtár forgalmi statisztikája az összes hasonló intézmény közül a legrészletesebb, így azt is megtudjuk belőle, hogy kik olvastak akkoriban Szegeden. A 6846 látogató közül 6161 (!) tanuló volt. Kívülük csak kevesen jártak a könyvtárba. Viszonylag nagyobb számmal szerepeltek még az alábbi foglalkozásúak: 158 tanár és tanító, 68 háztulajdonos és magánzó, 43 állami tisztviselő. Az olvasók között mindössze 100 nő akadt.

Szabó András Endre